

Program prac konserwatorskich

Wieża Prudnicka w Białej

Załącznik do projektu budowlanego

Jacek Gryczewski

DYPLOMOWANY KONSERWATOR ZABYTKÓW

Spis treści

1. ELEMENTY OBJĘTE PROGRAMEM PRAC	2
2. OPIS STANU ZACHOWANIA ZABYTKU.....	2
3. WSKAZANIE OCZEKIWANYCH EFEKTÓW PRAC	3
4. OPIS PRAC - WSKAZANIE PRZEWIDZIANYCH DO WYKONANIA CZYNNOŚCI, Z PODANIEM METOD, MATERIAŁÓW I TECHNIK.....	3
4.1. PROGRAM PRAC DLA WĄTKU CEGLANEGO	3
4.1.1. WSKAZÓWKI OGÓLNE.....	3
4.1.2. OPIS ZABIEGÓW KONSERWATORSKICH	4
4.2. PROGRAM PRAC DLA WĄTKU KAMIENNEGO.....	5
4.1.1. WSKAZÓWKI OGÓLNE.....	5
4.1.2. OPIS ZABIEGÓW KONSERWATORSKICH	5
4.3. TYNKI WEWNĘTRZNE	6
4.4. STALOWE ŚCIAGI	6
5. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.....	6

1. ELEMENTY OBJĘTE PROGRAMEM PRAC

Prace konserwatorskie są uzupełnieniem dla prac budowlanych opisanych w odrębnym projekcie „Przebudowa wieży prudnickiej” autorstwa F. Czerwińskiego.

Programem objęto:

- wątek ceglany wewnątrz wieży,
- wątek kamienny wewnątrz wieży,
- tynki wewnątrz wieży,
- stalowe ściągi – końcówki wewnętrzne.

2. OPIS STANU ZACHOWANIA ZABYTKU

Wieża Prudnicka w Białej to obiekt położony na działce 1089/2. Z zewnątrz ceglana elewacja z kamiennym cokołem. W części szczytowej tynkowane płyciny. Wybudowana na planie kwadratu.

Wewnątrz w części parterowej ściana kamienna i kamienno ceglana, w większości tynkowana. Wątki odsłonięte fragmentami w przyziemiu. Piętra 1 i 2 także tynkowane, z częściowo tylko odsłoniętym wątkiem ceglany. Powyżej 2 piętra eksponowane wątki ceglane, oryginalne i wtórne, bez tynków.

Wątek kamienny pokryty brudem i nawarstwieniami, z kilkoma ubytkami w wątku. Spoina pierwotna zniszczona, zachowana szczatkowo, bez oryginalnej powierzchni. Kamienie użyte do budowy to głązy nieporowate, bez śladów obróbki kamieniarskiej. W wątku osadzone w niektórych miejscach cegły.

Wątek ceglany zróżnicowany, w stanie średnim. Na 3 piętrze dość dobrze zachowana wapienna spoina i pierwotny wątek z kilkoma uzupełnieniami. W wyższych partiach stan cegieł nieco gorszy, ilość ubytków łoża znacznie większa. Całość pokryta zabrudzeniami i nawarstwieniami. Na wapiennej spoinie czarne nawarstwienia, prawdopodobnie gipsowe. Część spoin wtórnie wymieniona na cementowe.

Tynki wewnątrz wieży poddano dokładnym oględzinom, ze szczególnym uwzględnieniem naturalnych odkrywek. Stwierdzono, że do tynkowania użyto zaprawy cementowej lub cementowo-wapiennej. Powierzchnię zatarto na gładko i pomalowano białą farbą. Wykonane tynki nie starają się imitować tynków historycznych, ale są w dość dobrym stanie technicznym. Na powierzchni wewnętrznej muru widoczne stalowe ściągi. Pokryte produktami korozji oraz zabrudzone farbami i zaprawami.

Stan obecny wnętrza wieży udokumentowano na dołączonych zdjęciach (rozdział 5).

3. WSKAZANIE OCZEKIWANYCH EFEKTÓW PRAC

Celem prac jest oczyszczenie i wzmocnienie istniejącego lica ścian wewnętrznych (tynki, wątki ceglane, wątki kamienne) w celu udostępnienia wnętrza zwiedzającym i ekspozycji elementów historycznych.

Nie planuje się żadnych zabiegów mających na celu zmianę istniejącego układu wątków i pozostawienie nawarstwień historycznych w postaci remontów, napraw i przebudów. Oprócz zabiegów poprawiających stan techniczny zakłada się jedynie kolorystyczne scalenie cegieł nowych ze starymi oraz całkowite usunięcie zapraw cementowych z wątków.

Efektem prac będzie przystosowanie wnętrza wieży do celów ekspozycyjnych i do zwiedzania. Wieża stanowić ma punkt widokowy na potrzeby ruchu turystycznego i wydarzeń kulturalnych. Będzie atrakcją dla mieszkańców gminy oraz turystów przyjeżdżających odpoczywać w pobliskie góry.

4. OPIS PRAC - WSKAZANIE PRZEWIDZIANYCH DO WYKONANIA CZYNNOŚCI, Z PODANIEM METOD, MATERIAŁÓW I TECHNIK

4.1. PROGRAM PRAC DLA WĄTKU CEGLANEGO

4.1.1. WSKAZÓWKI OGÓLNE

1. Zakłada się pozostawienie wtórnych przemurowań wątku. W miejscach tych należy wykonać scalenie kolorystyczne oraz spoinowanie zaprawą identyczną ze spoiną w wątkach oryginalnych.
2. W zamurowanym oknie 2 piętra (fot. 9 i 10) należy na podłuczu zlikwidować zachodzącą z lica muru zaprawę tynkarską. Na podłuczu pozostawić starsze zaprawy. Podłucze poddać pracom konserwatorskim jak dla pozostałych wątków. Zamurowanie wyspoinować jak inne miejsca z nowej cegły.
3. Wszystkie techniczne otwory w murze (gniazda po stropach, otwory maczulcowe) pozostawiać. Dopuszcza się drobne uzupełnienia tylko w miejscach, gdzie pierwotny kształt otworu jest czytelny i możliwy do prawidłowego odtworzenia.

4. Jeżeli projekt przewiduje osadzenie w murze krat – otwory montażowe należy wykonać dopasowane do pręta, z jak najmniejszą utratą substancji zabytkowej muru. Do montażu nie używać szarego cementu ani innych substancji zwiększających zasolenie muru.

4.1.2. OPIS ZABIEGÓW KONSERWATORSKICH

1. Wstępne odkażenie metodą natrysku. Wykorzystać preparaty z grupy stosowanych do obiektów zabytkowych: Biotin R, BFA, Lichenicida lub inny, o sprawdzonej skuteczności.
2. Oczyszczenie z luźnych nawarstwień parą wodną pod ciśnieniem. Podczas oczyszczania należy bezwzględnie zachować spiek cegły usuwając tylko powierzchniowe nawarstwienia i brud. Można doczyszczać miejscowo okładami z 4-5% roztworu kwasu fluorowodorowego lub kwaśnego fluorku amonu. Roztwór nanosić w okładzie, doczyszczać parą wodną. Po zabiegu delikatnie spłukać wodą usuwając jej nadmiar ligniny. Podczas wykonywania prac w porze jesiennej lub wiosennej nie dopuszczać do nadmiernego zawilgocenia, osuszać.
3. Usunięcie wtórnych zapraw (cementowych spoin, uzupełnień, zacierek). Należy pozbyć się całkowicie współczesnych zapraw cementowych. Przy usuwaniu spoin nie należy uszkadzać cegieł. Cały zabieg wykonać z zachowaniem należytej ostrożności, ręcznie, bez użycia maszyn.
4. W razie potrzeby miejscowe wzmocnienie osłabionych, oryginalnych cegieł i spoin preparatami na bazie czteroetoksylanu. Ze względu na występowanie oryginalnych spoin wapiennych – w przypadku ich osłabienia wzmocnić także pierwotne zaprawy.
5. Uzupełnienie ubytków w ceglach zaprawami mineralnymi barwionymi w masie.
6. W razie potrzeby demontaż luźnych cegieł i ponowne wmurowanie w pierwotnym miejscu. Do murowania użyć zapraw z wapna trasowego.
7. Spoinowanie i uzupełnienie ubytków w spoinach zaprawą z wapna trasowego. Kolor i fakturę dobrać na podstawie prób do oryginału i zaakceptować komisyjnie. Używać zapraw o jednolitej barwie w całej masie. Wstępnie zakłada się spoinę w kolorze piaskowym (z odcieniem szaro-ugrowym), płaską, lekko poniżej lica ceglanego (2-3 mm). Uziarnienie dobierać do spoiny oryginalnej.
8. Ewentualne, miejscowe scalenie kolorystyczne metodą laserunkową cegieł w miejscach wtórnych przemurowań. Scalić cegły nowe z oryginalnymi. Nie wolno malować cegieł kryjąco.

4.2. PROGRAM PRAC DLA WĄTKU KAMIENNEGO

4.1.1. WSKAZÓWKI OGÓLNE

1. Miejsca w wątku kamiennym wypełnione ceglami pozostawić. Cegły poddać konserwacji wg zapisów rozdziału 4.1.

4.1.2. OPIS ZABIEGÓW KONSERWATORSKICH

1. Wstępne odkażenie metodą natrysku. Wykorzystać preparaty z grupy stosowanych do obiektów zabytkowych: Biotin R, BFA, Lichenicida lub inny, o sprawdzonej skuteczności.
2. Oczyszczenie z luźnych nawarstwień parą wodną pod ciśnieniem. Można doczyszczać miejscowo okładami z 4-5% roztworu kwasu fluorowodorowego lub kwaśnego fluorku amonu. Roztwór nanosić w okładzie, doczyszczać parą wodną. Po zabiegu delikatnie spłukać wodą usuwając jej nadmiar ligniną. Podczas wykonywania prac w porze jesiennej lub wiosennej nie dopuszczać do nadmiernego zawilgocenia, osuszać. Dopuszcza się użycie metody strumieniowo-ściernej do czyszczenia gładów pod warunkiem wykonania zabiegu pod kontrolą dyplomowanego konserwatora zabytków.
3. Usunięcie wtórnych zapraw (cementowych spoin, uzupełnień, zacierek). Należy pozbyć się całkowicie współczesnych zapraw cementowych. Przy usuwaniu spoin nie należy uszkadzać kamieni. Cały zabieg wykonać z zachowaniem należytej ostrożności, ręcznie, bez użycia maszyn.
4. W razie potrzeby demontaż luźnych kamieni i ponowne wmurowanie w pierwotnym miejscu. Do murowania użyć zapraw z wapna trasowego.
5. Spoinowanie i uzupełnienie ubytków w spoinach zaprawą z wapna trasowego. Kolor i fakturę dobrać na podstawie prób do oryginału i zaakceptować komisyjnie. Używać zapraw o jednolitej barwie w całej masie. Wstępnie zakłada się spoinę w kolorze piaskowym (z odcieniem szaro-ugrowym), płaską, poniżej lica kamieni. Zakładać na głębokości pozwalającej uzyskać w miarę możliwości zbliżoną szerokość spoiny na całym wątku. Uziarnienie zaprawy dobierać do spoiny oryginalnej.

4.3. TYNKI WEWNĘTRZNE

Proponuje się pozostawienie istniejących zapraw i ich naprawę oraz malowanie. Powierzchnię oczyścić z brudu, zachłapań zaprawami. Wykonać dezynfekcję preparatem Biotin R, BFA, Lichenicida lub innym, o sprawdzonej skuteczności.

Do naprawy należy wykorzystać zaprawy bez szarego cementu, np. z wapna z dodatkiem białego cementu lub z wapna trasowego. Powierzchnię w miejscach naprawianych scalać fakturalnie z tynkiem istniejącym.

Malować w kolorze starej bieli farbami mineralnymi (krzemianowymi lub wapiennymi). Przed ostatecznym malowaniem wykonać próby koloru i zaakceptować komisyjnie, przy udziale OWKZ lub jego przedstawiciela.

Podczas prac naprawczych nie należy tynkiem pokrywać miejsc poza obszarem ich obecnego występowania.

4.4. STALOWE ŚCIĄGI

Elementy stalowe oczyścić z produktów korozji metodą mechaniczną (bez uszkodzania metalowej powierzchni). Powierzchnię zabezpieczyć roztworem taniny oraz farbą antykorozyjną Zinga. Malować na kolor czarny matowy lub grafitowy. Przed ostatecznym malowaniem wykonać próby koloru i zaakceptować komisyjnie, przy udziale OWKZ lub jego przedstawiciela.

5. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Ogólny widok wieży

Fot. 2. Wątek kamienny z ceglanymi wstawkami - parter

Fot. 3. Wątek kamienny z ceglanymi wstawkami - parter

Fot. 4. Wątek kamienny z ceglanymi wstawkami, w górnej części tynki - parter

Fot. 5. Wątek kamienny z ceglanymi wstawkami, w górnej części tynki - parter

Fot. 6. Wątek kamienny z ceglanymi wstawkami, w górnej części tynki - parter

Fot. 7. Wtórne tynki - 1 piętro

Fot. 8. Wtórne tynki - 1 piętro

Fot. 9. Wtórne tynki i zamurowane okno - 2 piętro

Fot. 10. Zamurowane okno - 2 piętro

Fot. 11. Wątki ceglane - 3 piętro

Fot. 12. Wątki ceglane - 3 piętro

Fot. 13. Wątki ceglane - 4 piętro

Fot. 14. Wątki ceglane - 4 piętro

Fot. 15. Wątki ceglane - 4 piętro

Fot. 16. Stalowe ściąg